

RIONNAG CHAILLTE

ÀRD ÌRE

Mion-Sgrùdadh agus Luachadh

AIR FHOILLSEACHADH LE ACAIR EARRANTA

 Stòrlann
Nàiseanta na Gàidhlig

NOTAICHEAN LUCHD-TEAGAISG

An Leabhar agus an t-Aonad

Bhiodh e freagarrach do sgoilearan *Rionnag Chaillte* a leughadh anns a' chlas agus aig an taigh. A bharrachd air a bhith ga leughadh, bhiodh e buannachdail do sgoilearan èisteachd ri Ailig O' Henley ag aithris gach caibideil (cluinnear seo air làrach-lìn Stòrlann).

Bhiodh e feumail uaireannan toirt air sgoilearan a bhith ag èisteachd gun a bhith a' leughadh. Bheir an t-ullachadh seo taic agus misneachd dhaibh nuair a nì iad am measadh èisteachd aig deireadh an aonaid. Tha dà ghoireas èisteachd eile againn a bhiodh feumail do sgoilearan: prògram a rinn Ailig O' Henley airson *BBC Radio nan Gàidheal* mu Chalum Dòmhnallach agus agallamh a rinn Stòrlann ri Ailig O' Henley. Cluinnear iad seo air làrach-lìn Stòrlann.

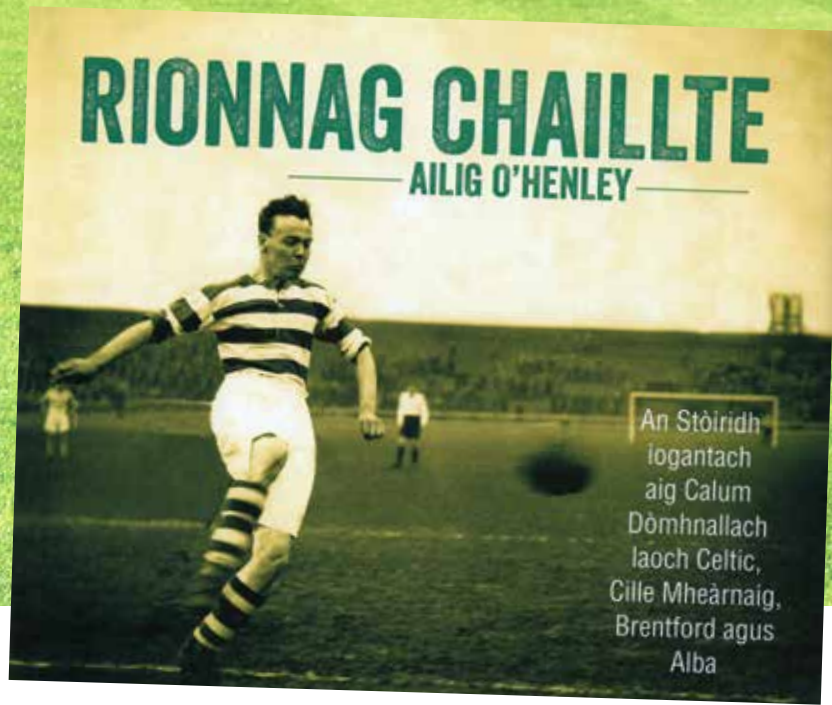
Tha ceistean air an cur mu choinneamh gach caibideil anns an aonad seo. An dèidh dha na sgoilearan an leabhar air fad a leughadh, dh'fhaodadh gum bi iad a' taghadh lèirmheas a sgrìobhadh air an fhèin-eachdraidh mar mheasadh sgrìobhaidh. Bheir na freagairtean do cheistean gach caibideil taic dhaibh ann a bhith a' sgrìobhadh an lèirmheis seo. Tha e mar sin glè chudromach gum bi na ceistean seo air an deagh fhreagairt.

Leis gu bheil trì caibideilean deug anns an leabhar seo (agus Facal Toisich is Ro-ràdh), bhiodh e iomchaidh aig amannan na ceistean a fhreagairt tro chòmhradh bhuidhnean seach a bhith ag iarraidh air sgoilearan freagairtean a sgrìobhadh airson gach caibideil. Tha stoidhle nan ceistean a' freagairt air an àrd ìre ùir agus a' dèiligeadh ris na leanas:

- rannsachadh
- suidheachadh
- ball-coise
- caractaran
- inferens
- cànan
- adhbhar

Bu chòir do sgoilearan cuimhneachadh gu bheil an SQA an dùil gum bi iad a' cleachdadh fianais às an teacsa agus a' cleachdadh am faclan fhèin cho fad 's a ghabhas aig an ìre seo.

Tha e cudromach gum bi sgoilearan a' togail briathrachas ùr fhad 's a bhios iad a' leughadh leabhraichean den ìre seo. Tha liosta de fhaclan a tha buailteach a bhith doirbh a' nochdadh aig deireadh gach caibideil. Dh'fhaodadh gum bi sgoilearan eòlach air cuid dhiubh seo – cha leig iad a leas brìgh nam faclan seo a sgrìobhadh. Mholadh sinn (nuair nach eil iad eòlach air facal) gum feuch iad an toiseach ri ciall an fhacail obrachadh a-mach bhon cho-theacsa – 's e sgìl uabhasach feumail a tha seo. Mura bi e comasach dhaibh sin a dhèanamh, bu chòir dhaibh *Facclair na Sgoile* a chleachdadh agus brìgh an fhacail ionnsachadh.

Measadh aig Àrd Ìre

Chithear gu bheil measaidhean-aonaid Àrd Ìre an cois an aonaid. Bhathas den bheachd gum biodh e iomchaidh an leughadh a dhèanamh letheach-slighe tron leabhar (Caibideil a Seachd). Tha measaidhean èisteachd (geàrr-chunntas de Chaibideil 13), sgrìobhaidh agus labhairt aig deireadh an aonaid. Tha diofar roghainnean air an toirt dha na sgoilearan airson a' mheasaidh-sgrìobhaidh agus a' mheasaidh-labhairt.

Dh'fhaodadh gum bi na deuchainnean aig deireadh an aonaid freagarrach mar mheasaidhean foirmeil Àrd Ìre. Gheibhear 'Judging Evidence tables' an cois an aonaid. Feumar cuimhneachadh gur e dleastanas na sgoile fhèin iarraidh air an SQA breithneachadh a dhèanamh air measaidhean a tha gu bhith air an cleachdadh mar fhianais gu bheil sgoilearan air ìre shònraichte a choileanadh.

Measadh aig Àrd Ìre Adhartach

Bhiodh Rionnag Chaillte cuideachd freagarrach mar theacsa litreachais aig Àrd Ìre Adhartach agus ghabhadh measaidhean-aonaid stèidheachadh air. Airson tuilleadh stiùiridh air a seo, bu chòir do thidsearan sùil a thoirt air na diofar mheasaidhean-aonaid a tha an SQA air fhoillseachadh airson na h-ìre seo.

Chithear gu bheil obair-leudachaidh (eadar-theangachadh) an cois an aonaid airson sgoilearan Àrd Ìre Adhartach. Bidh seo feumail dhaibh leis gu bheil eadar-theangachadh mar phàirt den chùrsa seo.

Bhiodh an leabhar cuideachd freagarrach a thaobh na deuchainn a bhios mu choinneimh oileanaich aig deireadh na bliadhna. Tha cothrom aig oileanaich lèirmheas a dhèanamh air rosg neo-fhicsean anns an roinn litreachais:

“Tha rosg neo-fhicsean tric a’ sealltainn an strì a tha aig mac an duine.” Airson pìos(an) neo-fhicsean seall gu mionaideach mar a tha seo fìor agus mar a rinn an sgrìobhadair seo follaiseach.

Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air, mar eisimpleir, fiosrachadh, beachdan, sealladh, stoidhle, cànan, structar . . . (Pàipear eiseimpleir SQA, Àrd Ìre Adhartach)

Bhiodh e feumail do sgoilearan Àrd Ìre Adhartach notaichean a chumail air an fhiosrachadh agus na feartan as inntinniche dhan do mhothaich iad san leabhar – bheir seo taic dhaibh ann a bhith a' cruthachadh aiste.

FACAL-TOISICH

Rannsachadh

1. Dèan beagan rannsachaidh air an eadar-lìon mu Bhrian Wilson, an neach a sgrìobh Facal-Toisich an leabhair seo.

Cànan/Character

2. *'Tha a' chuid as motha againn ... air ar cumadh leis an àrach a fhuair sinn a' tòiseachadh sa chreathail.'*

Le bhith a' coimhead air a' chòrr den earrainn,

- a. inns dè bha an sgrìobhadair a' ciallachadh agus
- b. mar a bha seo fìor na bheatha fhèin. (Du. v, earr. 1)

Ball-coise

3. Carson a tha e nas fhasa cuimhne a chumail air sgiobaidhean an latha an-dè seach sgiobaidhean an latha an-diugh? (Du. v, earr. 2)
4. Thoir seachad eisimpleir air an dòigh shìmplidh anns an robh Celtic uaireigin air a ruith. (Du. v, earr. 3)

Character

5. Dè an fhianais a th' ann gur e cluicheadair sònraichte a bh' ann an Calum Dòmhnallach. (Du. v, earr. 4 - 5)
6. Dè a' phuing as cudromaiche, nad bheachd-sa, a rinn Bob Crampsey mu Chalum Dòmhnallach? (Du. vi, earr. 2- 3)
7. Carson a rinn Brian Wilson iomradh air Uibhist a Deas agus na h-Eileanan an Iar? (Du. vi, earr. 4)

Beachdachadh/Ball-coise

8. Dè an ìre aig an robh ball-coise na h-Alba aig an àm a bha Calum Dòmhnallach na mhanaidsear air Cille Mheàrnaig? (Du. vi, earr. 5)

Adhbhar

9. Dè an dòchas a bh' aig Brian Wilson a thaobh an leabhair seo? (Du. vi, earr. 7)

Feuch ri na faclan/na h-abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag v:	Earrann 1	riochd luaidh iomraiteach
	Earrann 4	coileanta iol-chomasachd
Duilleag vi:	Earrann 1	aithne
	Earrann 3	stòlda
	Earrann 5	'S d' fhiach (uaireannan `S fhiach)
	Earrann 6	nas deatamaiche
	Earrann 7	urramach

RO-RÀDH

Rannsachadh

1. Dèan beagan rannsachaidh air an eadar-lìon mu Ailig O' Henley, ùghdar an leabhair seo. Thoir geàrr-chunntas air.

Adhbhar

2. Thoir geàrr-chunntas air na h-adhbharan a thug air Ailig an leabhar seo a sgrìobhadh. (Du. vii)

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag vii:	Earrann 2	cliù
	Earrann 3	freumhaichean iriosal
	Earrann 4	cathraiche àmhghair lainnir

Àrd Ìre Adhartach

Leugh an aithisg a leanas agus eadar-theangaich pìos dhith dhan Ghàidhlig.
<http://www.whfp.com/2013/10/11/forgotten-star-of-south-uist-and-celtic/>

CAIBIDEIL 1: BHO UIBHIST A DEAS GU GARNGAD

Caractar

1. Thoir geàrr-chunntas air teaghlach Chaluim. (Du. 1, earr. 1)

Suidheachadh

2. a. Cò ris a bha Garngad coltach? (Du. 1, earr. 3 gu Du. 2, earr. 3)
b. Thoir geàrr-chunntas air na trioblaidean sòisealta a bha anns a' Gharngad. (Du. 1, earr. 3 gu Du. 2, earr. 3)

Cànan

3. "S e tobar nàdarra a bh' ann." (Du. 1, earr. 4)

Le bhith a' togail air an earrainn seo, mìnich am meatafor agus seall mar a bha e fìor.

Suidheachadh/Caractar

4. a. Dè bha cudromach do dh'òigridh ann an Garngad agus carson? (Du. 2, earr. 4)
b. Mìnich a' bhuaidh a bh' aig a seo air Calum.

Cànan/Caractar

5. 'Cha b' e ruith ach leum... ' (Du. 2, earr. 5)

Le bhith a' togail air an earrainn seo, dè tha na faclan seo ag innse dhuinn mu Chalum.

Caractar/Beachdachadh

6. a. Dè am prìomh fhiosrachadh a tha Iain Mac a' Ghobhainn a' toirt dhuinn a thaobh mar a bha Calum na òige? (Du. 2, earr. 6)
b. Dè tha sinn ag ionnsachadh bho Ruairidh Mac a' Phearsain mun t-seòrsa duine a bh' ann an Calum? (Du. 2, earr. 8 - Du. 3, earr. 1)

Caractar

7. Dè an ìre eòlais a bha aig Calum mu Celtic mus do chluich e dhaibh agus carson a bha seo? (Du. 3, earr. 2 - 4)

Feuch ri na faclan/na h-abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag 1:	Earrann 1	tha mi an amharas
	Earrann 2	gibhtean an dà-sheallaidh
	Earrann 3	fàidheadaireachd an dàn a liuthadach ciùird
	Earrann 4	mar chomharra air ghoil
Duilleag 2:	Earrann 1	dòmhlachadh
	Earrann 3	truailleadh bitheanta iomairt
	Earrann 4	comhaoisean inbhe cnap-starra
	Earrann 6	seileastar a' gleusadh
Duilleag 3:	Earrann 2	a' toirt fa-near riarachta luach saoghalta
	Earrann 4	fàl

CAIBIDEIL 2: A' DOL GU CELTIC

Cànan

1. 'Mar chlach às an adhar... .' (Du. 4, earr.1)

Le bhith a' togail air an earrainn seo, dè tha na faclan seo seo ag innse dhuinn mu shuidheachadh Chalum?

Caractar/Ball-coise

2. Carson a bha Calum a' frithealadh sgoil ann am Pàislig seach sgoil ann an Garngad? (Du. 4, earr. 2)
3. Dèan geàrr-chunntas air cho soirbheachail 's a bha toiseach-tòiseachaidh Chalum aig Celtic. (Du. 4, earr. 4 – Du. 5, earr. 1)
4. Inns dè an seòrsa cluicheadair a bh' ann an Calum. (Du. 5, earr. 3)
5. Inns, nad fhaclan fhèin, na beachdan a bh' aig Glen Daly air Calum. (Du. 5, earr. 4 – earr. 7)

Suidheachadh

6. Inns mar a bha Glaschu air a sgaradh agus a' bhuaidh a bha aige seo air ball-coise aig an àm. (Du. 5, earr. 6 – earr. 7)

Cànan/Caractar/Beachdachadh

7. '... leig e le chomas a chuid bruidhinn a dhèanamh' (Du. 6 earr. 1)

Dè tha na faclan seo seo ag innse dhuinn mu Chalum?

Cànan/Suidheachadh/Ball-coise

8. 'Bha bochdainn 's cion cosnaidh nan 1920an air a bhith mar shamhla air mar a bha Celtic air cluiche' (Du. 6 earr. 2)

Le bhith a' togail air an earrainn seo, seall mar a tha an samhla seo freagarrach ann a bhith a' nochdadh suidheachadh Celtic aig an àm.

Suidheachadh/Ball-coise

9. Dèan geàrr-chunntas air na tachartasan a chuir bacadh air Celtic aig toiseach nan tritheadan. (Du. 6 earr. 3 - 4)

Feuch ri na faclan/na h-abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag 4: Earrann 3 gairm

Duilleag 5: Earrann 3 air ceann a' ghnothaich cuimseach

Earrann 5 sgaraidhean an impis

Earrann 6 tost nimheil

CAIBIDEIL 3: MALKY AGUS MALEY

Ball-coise/Caractar/Beachdachadh

1. Minich carson a chaidh Calum a chur dhan loidhne-dhìon airson a' chiad dà sheusan aige aig Celtic. (Du. 7, earr. 1)

Caractar: Willie Maley

2. a. Thoir geàrr-chunntas air carson a bha Willie Maley air fhaicinn mar 'Mr Celtic'. (Du. 7, earr. 2 - 3)
- b. Dè na laigsean a bh' ann an caractar Willie Maley? (Du. 7, earr. 4 - 5)

Caractaran: Calum agus Willie Maley

3. Seall nach robh càirdeas fallain eadar Calum agus am manaidsèar. (Du. 8, earr. 2 - 3 & earr. 6)

Cànan/Caractaran

4. a. Lorg na faclan a tha ag innse carson nach bu toigh le Calum Willie Maley. (Du. 8, earr. 7)
- b. Carson, gu sònraichte nach robh spèis aig Calum do Willie Maley? (Du. 8, earr. 8 - Du. 9, earr. 1)
- c. Carson a shaoil Calum nach robh Willie Maley dèidheil air? (Du. 9, earr. 2 - 3)

5. a. Thoir dà eisimpleir a tha a' nochdadh taobh eile ann an nàdar Maley. (Du. 9, earr. 1 - 2)
- b. Inns mar a dh'atharraich beachd Chaluum air Maley às dèidh do Mhaley a dhreuchd fhàgail. (Du. 9, earr. 3)

Feuch ri na faclan/na h-abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd *Faclair na Sgoile* gus do chuideachadh.

Duilleag 7:	Earrann 1	furachail cunbhalach frionasach
	Earrann 2	rùnaire do-chreidsinneach
	Earrann 3	faobhar
	Earrann 4	tosgaire deachdaire stràiceil mulad doilgheas spìocach
Duilleag 8:	Earrann 2	clisgeadh
	Earrann 3	feannadh
	Earrann 4	toirmeasg
	Earrann 6	nam àrainn
	Earrann 7	a dh'aona-ghnothaich
Duilleag 9:	Earrann 4	bunait feallsanachd dreuchd obair lannsa
	Earrann 6	na cronaichean srian

CAIBIDEIL 4: AN LÙIB NAN GILLEAN MÒRA

Ball-coise

- a.** Inns dè cho soirbheachail 's a bha Celtic anns a' chiad sheusan aig Calum. (Du. 10, earr. 1)
- b.** Dè an ìre chun an do rinn Calum fhèin adhartas air a' bhliadhna sin? (Du. 10, earr. 2)

Ball-coise/Beachdachadh/Cànan

- a.** Dè am poileasaidh a bh' aig Celtic a thaobh chluicheadairean òga mus tàinig Calum gu Celtic? (Du. 10, earr. 3)
- b.** Mìnich mar a tha fios agad gu bheil Ailig O'Henley den bheachd gur e droch phoileasaidh a bha seo. (Du. 10, earr. 3 - 4)

Caractar/Beachdachadh/Cànan

- a.** Inns mu na diofar dhòighean anns am faodadh sinn beachdachadh air ìre thuarastail Chalum (dà not san t-seachdain). (Du. 10, earr. 5)
- b.** '... a' toirt sealladh dhuinn air an seòrsa duine a bh' air cùl a' chluicheadair ...' (Du. 10 earr. 5)

Le bhith a' togail air earrannan a còig agus a sia, seall dè an seòrsa duine a bh' ann an Calum.

Caractar/Cànan/Ball-coise

- a.** 'Tha d' aire air a tarraing gu iol-chomasachd Chalum.' (Du. 11 earr. 1)

Le bhith a' togail air an earrainn, mìnich an abairt seo.

Caractar/Ball-coise

- a.** Thoir geàrr-chunntas air beachd *The Man in the Know* air Calum. (Du. 11 earr. 2 - 3)
- b.** Seall gun robh beachdan eile aig luchd-naidheachd eile mu Chalum mar chluicheadair ball-coise. (Du. 11 earr. 4 - 5)
- c.** Carson a tha Ailig den bheachd gun robh na beachdan seo ann? (Du. 11 earr. 4 - 5)

CAIBIDEIL 4: AN LÙIB NAN GILLEAN MÒRA

Ball-coise

6. Dè an seòrsa stoidhle-cluiche air an robh Celtic ag amas aig an àm agus seall mar a bha na cluicheadairean ga leasachadh? (Du. 11 earr. 6 – 7)

Caractar/Ball-coise

7. Inns dè bha annasach mu chomas Chalum mar chluicheadair dìon. (Du. 12 earr. 3 - 5)
8. Dè cho soirbheachail 's a bha Calum agus Celtic anns an t-seusan 1934/35? (Du. 12 earr. 6)

Cànan/Beachdachadh/Ball-coise

9. 'Ach airson fìor ealantachd bha an Dòmhnallach ann an clas leis fhèin. ... Tha e na chomharra air a charaidean ... nach tàinig dad dhe gu buil le tadhal.' (Du. 12 earr. 6 - Du. 13 earr. 1)

Minich dè am beachd a bh' air cùl na sgrìobh 'ALLWILL'.

Ball-coise

10. Thoir geàrr-chunntas air na thachair eadar deireadh seusain 1934/35 agus toiseach seusain 1935/36. (Du. 13 earr. 2 - 3)

Feuch ri na faclan/na h-abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag 10:	Earrann 2	uallach
	Earrann 4	stiùiriche buil dileab prìomhachas
	Earrann 5	furachail
Duilleag 11:	Earrann 2	mionnaichte
	Earrann 3	còmhrag
	Earrann 4	tapachd
	Earrann 5	àr-a-mach
	Earrann 6	cnag na cùise struidheasach cuimseach
Duilleag 12:	Earrann 3	ceann a' mhaide a chumail ri ... adhachail a' cur a' chuthaich air ...
	Earrann 5	bìgearachd coimheaspadh foghainneach deuchainneach toinisgeil
	Earrann 6	ealantachd
Duilleag 13:	Earrann 1	innleachdail
	Earrann 3	lorgan ceatharnaich

CAIBIDEIL 5: OBAIR-LANNSA, AN TIOTAL AGUS SALIM

Cànan/Beachdachadh

1. 'B' e àireamh a bh' ann a bhiodh an dà chuid na bheannachd agus na mhallachd dha.' (Du. 14, earr. 1)

Le bhith a' togail air an earrainn seo, beachdaich air na tha Ailig ag innse dhuinn mun ghluasad a rinn Calum gu *inside-left*.

Caractar

2. a. 'chuir na thachair do Chalum sgleò air an latha ...' (Du. 14, earr. 3)

Le bhith a' togail air an treas agus a' cheathramh earrainn, mìnich carson a bha Calum ann an droch shuidheachadh.
- b. Dè a' bhuaidh a bh' aig an obair lanntsa air Calum? (Du. 14, earr. 5)
- c. Thoir geàrr-chunntas air na prìomh phuingeann a thog an t-Ollamh Gordon MacAoidh mu na cunnartan a bha an lùib a bhith a' dol fon lanntsa anns na tritheadan agus mu mar a chaidh do Chalum. (Du. 15, earr. 1)

Ball-coise

3. Inns mar a chaidh do Celtic fhad 's a bha Calum air a leòn. (Du. 15, earr. 1 - 3)

Caractar

4. Le bhith a' cleachdadh fianais às na h-earrannan seo, inns dè cho furasta 's a bha e do Chalum faighinn seachad air mar a chaidh a leòn. (Du. 15, earr. 5 - Du. 16, earr. 2)

Caractar: Salim

5. Thoir geàrr-chunntas air Salim agus an ùine ghoirid a bh' aige aig Celtic. (Du. 16, earr. 3 - Du. 17, earr. 2)

Caractar/Cànan/Beachdachadh

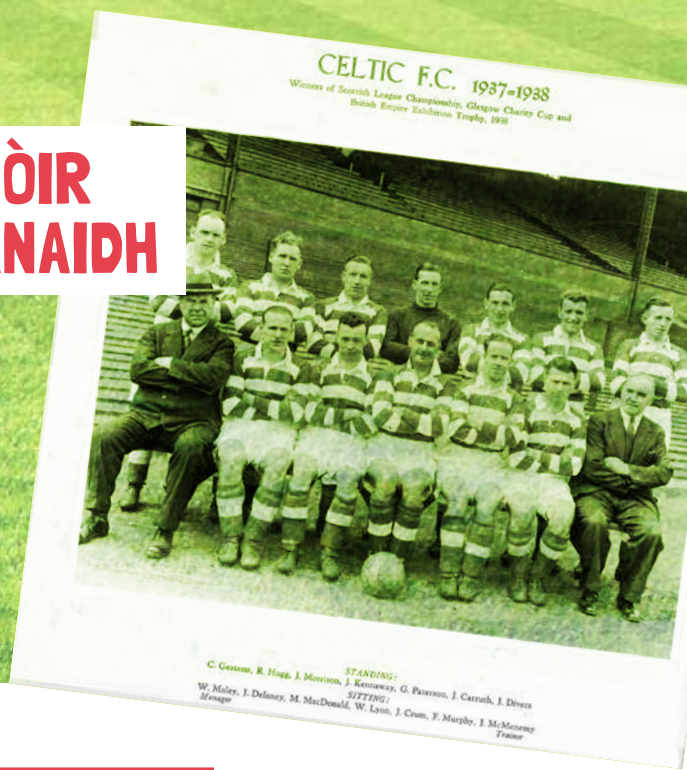
6. 'Ach, mar a tha an seanfhacal ag ràdh, 'tha an uair is duirche ro ghlasadh an latha.' (Du. 17 earr. 4)

Beachdaich air carson a chleachd an sgrìobhadair an seanfhacal seo aig deireadh na caibideil.

Feuch ri na faclan / abairtean seo a mhineachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad. Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag 14:	Earrann 1	mallachd
	Earrann 2	bun-stèidh obair lanntsa
	Earrann 6	lighiche-spòrs
Duilleag 15:	Earrann 1	galair a' cnàmh
	Earrann 2	saothair seòltachd
	Earrann 7	ionnsaighean
Duilleag 16:	Earrann 2	a' dubhadh a-mach
	Earrann 4	lachanaich ospagan cuairin air an suaineadh
Duilleag 17:	Earrann 2	tairgse dilleachdain fiathachadh
	Earrann 3	dibhearsain
	Earrann 4	cliùiteach

CAIBIDEIL 6: IUBALAI DH ÒIR AGUS GLÒIR AN TAISBEANAIDH

Ball-coise

1. Dè an dà rud a bha gu bhith sònraichte mun t-seusan ùr? (Du. 18, earr. 1)

Caractaran

2. Thoir geàrr-chunntas air mar a chaidh sgioba Celtic a lagachadh às dèidh dhan t-seusan ùr tòiseachadh. (Du. 18, earr. 2 - 3)

Ball-coise

3. Dè an fhianais a th' anns an leabhar nach robh cùisean rèidh eadar stiùirichean Celtic agus an luchd-leantainn? (Du. 19, earr. 1)

Ball-coise/Beachdachadh

4. Leugh an treas earrann air duilleag 19 a-rithist. Dè tha an earrann seo a' nochdadh dhuinn a thaobh mar a bha cumhachd a' bhuill-coise a' gluasad eadar dà sgioba mhòr Ghlaschu?

Caractar/Beachdachadh

5. Le bhith a' beachdachadh air duilleag 18 agus 19, seall dè na beachdan a th' aig Ailig O'Henley air Willie Maley.

Suidheachadh

6. Thoir geàrr-chunntas air amasan Taisbeanadh na h-Ìmpireachd agus na thachair aig an taisbeanadh ann an 1938. (Du. 20, earr. 2 - 3)

Ball-coise/Beachdachadh

7. 'Chriochnaich an gèam gun tadhal às dèidh ùine a bharrachd.'

Seall mar a tha diofar mòr eadar mar a bha a' tachairt ann an geamannan cupa an uair sin agus mar a bhios a' tachairt san latha an-diugh. (Du. 20, earr. 4)

Ball-coise/Cànan

8. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' cleachdadh cànan gu sgìeil gus aithisg shoirbheachail a thoirt dhuinn air a' chuairt dheireannaich. Dh'fhaodadh tu togail air taghadh-facail, iomhaigheachd, fiosrachadh inntinneach, ... (Du. 20, earr. 6 - Du. 21, earr. 4)

CAIBIDEIL 6: IUBALOIDH ÒIR AGUS GLÒIR AN TAISBEANIDH

Caractar

9. Inns mu na diofar bheachdan a tha a' nochdadh: (Du. 21, earr. 4)
- sgìoba Celtic a bhuannaich Cuach na h-Ìmpireachd agus
 - Calum fhèin.

Caractar/Cànan

10. Seall mar a rinn John Cairney feum de dh'ìomhaigheachd gus a bheachd a thoirt air Calum mar chluicheadair. (Du. 21, earr. 5)

Caractar

11. Dè cho math 's a bha Calum ann am beachd Glen Daly? (Du. 21, earr. 6 - Du. 22, earr. 2)

Suidheachadh

12. Leugh a-rithist an earrann mu dheireadh de Chaibideil 5 agus an earrann mu dheireadh de Chaibideil 6. Dèan coimeas eatarra.

Feuch ri na faclan/na h-abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd *Faclair na Sgoile* gus do chuideachadh.

Duilleag 18:	Earrann 2	caochlaideach ruaig
	Earrann 3	sannt
	Earrann 4	nimheil
Duilleag 19:	Earrann 2	càineadh
	Earrann 3	bha iad air am mòr-mhealladh
	Earrann 4	calg-dhìreach an aghaidh
	Earrann 5	dioghaltas liodraigeadh suarach laoch
Duilleag 20:	Earrann 1	na fiosaichean dubha
	Earrann 2	malairt fo shàil gun cheansail
	Earrann 4	dìle bhàthte
Duilleag 21:	Earrann 1	crann-tarsainn
	Earrann 2	buachailleachd chùm Celtic ceann a' mhaide ri ...
	Earrann 3	greadhnachas
	Earrann 4	coileanta gun smàl
	Earrann 5	neach-ciùird àrdan
Duilleag 22:	Earrann 3	mòr-chùiseach
	Earrann 4	seòltachd
	Earrann 5	mac-samhail
	Earrann 5	gath

CAIBIDEIL 7: 'HAT-TRICK' AN AGHAIDH RANGERS AGUS SGÒTHAN COGAIDH

Tha am measadh seo airson an Aonaid agus nam Builean a leanas:

Gàidhlig: Mion-sgrùdadh is luachadh (An Àrd Ìre) — leughadh

Buil 2

Bidh thu:

2 A' tuigsinn, a' mion-sgrùdadh is a' luachadh tro sgrìobhadh mionaideach is toinnte Gàidhlig le bhith:

2.1 A' sònrachadh is a' mìneachadh an adhbhair is an luchd-leughaidh, freagarrach don ghnè teasca

2.2 A' sònrachadh is a' mìneachadh nam prìomh bheachdan is nam mion-phuingean taiceil

2.3 A' cleachdadh eòlas is tuigse cànan airson brìgh is buaidh a mhìneachadh ann

an doimhneachd agus gu mionaideach, le briathrachas sgrùdach freagarrach

Innsidh an neach-measaidh dhut dè tha agad ri dhèanamh agus ciamar a nì thu e.

Airson a bhith soirbheachail anns a' mheasadh seo, feumaidh tu:

- Tuigse, Mion-sgrùdadh agus Luachadh a shealltainn air teasca a tha sgrìobhte, ann an co-theasca litreachais.

CAIBIDEIL 7: 'HAT-TRICK' AN AGHAIDH RANGERS AGUS SGÒTHAN COGAIDH

Leugh Caibideil 7 ('Hat-Trick' an aghaidh Rangers agus Sgòthan Cogaidh).

Freagair na ceistean a leanas. Cho tric is as urrainn dhut, bu chòir dhut na faclan agad fhèin a chleachdadh nad fhreagairtean.

Suidheachadh

1. Minich carson nach robh cùisean rèidh aig Celtic aig toiseach seusan 1938-39. (Du. 23, earr. 1)

Ball-coise/Cànan

2. 'Bha dìomhaireachd mu na pàtrain bhrèagha a bha iad a' snìomh ...' (Du. 24, earr. 1)

Le bhith a' togail air a' cho-theacsa, minich brìgh an t-seantans seo.

Caractar/Beachdachadh

3. Leugh sinn ann an Caibideil 6: 'Cha b' e duine mòr-chùiseach a bh' ann.'

Seall mar an t-ùghdar a' dearbhadh seo dhan luchd-leughaidh air duilleag 24.

Ball-coise

4. 'Bha an lìog caillte.' (Du. 25 earr. 4)

Minich carson nach do shoirbhich le Celtic anns an lìog.

Suidheachadh/Caractar

5. Seall cho dona 's a bha Delaney air a ghoirteachadh. (Du. 25 earr. 6)

Suidheachadh

6. Inns dè bha àbhaisteach agus neo-àbhaisteach mu thoiseach an ath sheusain. (Du. 26 earr. 2)

Uile-gu-lèir

7. a. Nad bheachd-sa, dè na prìomh phuingeann a tha an t-ùghdar a' togail anns a' chaibideil seo? Minich do bheachd le fianais às an teacsa.
- b. Tha e follaiseach gur e luchd-leantainn Celtic as motha aig am bi ùidh anns an leabhar *Rionnag Chaillte*. Cò, a bharrachd orra-san, aig am biodh ùidh anns a' chaibideil seo? Minich do fhreagairt le fianais às an teacsa.

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad. Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag 23:	Earrann 1	buairleadh sgàil
	Earrann 2	droinneadh
	Earrann 3	iomairt deagh shunnd
Duilleag 24:	Earrann 1	onghail huideagan
	Earrann 3	rùn-dìomhair
	Earrann 9	air sioladh
Duilleag 25:	Earrann 2	siothchainnt
	Earrann 3	a' maoidheadh connspaideach
	Earrann 4	cis
	Earrann 6	air a dhòrainneachadh
Duilleag 26:	Earrann 1	daracha càbraid a' meòrachadh a' sior theannadh dlùth air faire
	Earrann 4	gu robh e air drùidheadh air na bha an làthair

CAIBIDEIL 8: BLIADHNACHAN A' CHOGAIDH AGUS CRIONADH

Suidheachadh

1. Thoir geàrr-chunntas air a' bhuaidh a bh' aig a' chogaidh air
 - a. ball-coise ann an Alba (Du. 27, earr. 1 - 2)
 - b. Calum Dòmhnallach. (Du. 27, earr. 3 - 4)

Ball-coise

2. Seall mar a dhèilig Rangers agus Celtic ri buaidh a' chogaidh ann an dòighean eadar-dhealaichte. (Du. 27, earr. 5 - Du. 28, earr. 5)
3. Thoir eisimpleirean air
 - a. cho ìosal 's a bha staid sgioba Celtic tro bhliadhnachan a' chogaidh (Du. 28, earr. 5 / Du. 31, earr. 3 - 4)
 - b. mar a chuir stiùirichean Celtic fhèin bacadh air adhartas an sgioba. (Du. 29, earr. 1 - 3)

Caractar

4. Thoir geàrr-chunntas air prìomh bheachdan Jack McGinn air Calum. (Du. 29, earr. 4 - 6)

Beachdachadh

5. Beachdaich air ball-coise eadar-nàiseanta aig àm an dàrna cogaidh. Dè na rudan a tha a' cur iongnadh no annas ort mun t-suidheachadh a bh' ann? (Du. 29, earr. 7 - Du. 31, earr. 2)

Caractar

6. Seall dè dh'ionnsaich sinn mu caractar Chalum sa chaibideil seo. (Du. 31, earr. 5 - Du. 32, earr. 3)

Caractar/Beachdachadh

7. Le bhith a' togail air fianais duilleag 33, inns carson, nad bheachd-sa, a dh'fhàg Calum Celtic.

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad. Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

Duilleag 27: Earrann 2	coiteachadh riochdairean stràiceil lasachadh nas cuingealaichte
Earrann 3	na gàrraidhean-luing
Duilleag 28: Earrann 1	sanntach feallsanachd dleastanas greadhnachas
Earrann 3	lèirsinn
Earrann 4	piseach

Àrd Ìre Adhartach

Eadar-theangaich na leanas

<http://www.whfp.com/2013/10/11/forgotten-star-of-south-uist-and-celtic>

CAIBIDEIL 9: CILLE MHEÀRNAIG AGUS BRENTFORD

Suidheachadh

1. Seall mar a thug an Dàrna Cogadh droch buaidh air sgioba ball-coise Chille Mheàrnaig. (Du. 34, earr. 1 - 3)

Suidheachadh/Caractar

2. Ainmich aon rud a bha sònraichte mu Chalum mar fhear a dh'obraich do Chille Mheàrnaig. (Du. 35, earr. 2)

Suidheachadh/Caractar/ Beachdachadh

3. Seall carson nach robh e doirbh do Chalum tòiseachadh às ùr ann an Sasainn. (Du. 35, earr. 3 / Du. 36, earr. 2 - 3)

Suidheachadh/Beachachadh

4. a. Thoir geàrr-chunntas air na thachair anns a' ghèam 'chonnspaid' eadar Rangers agus Celtic ann an 1946 agus às a dhèidh. (Du. 35, earr. 4 - Du. 36, earr. 2)
- b. Dè na faireachdainnean a tha ag èirigh às na fhuair sinn a-mach mun t-suidheachadh seo?

Ball-coise/Caractar

5. Dè na prìomh rudan a tha sinn a' faighinn a-mach mun luach a bha luchd-taic Celtic fhathast a' cur air Calum ged nach robh e a' cluich dhan sgioba tuilleadh? (Du. 36, earr. 4 / Du. 36, earr. 6 - Du. 37, earr. 2)

Ball-coise/Caractar/ Beachdachadh

6. Dè na puingeas as cudromaiche a tha O' Henley a' dèanamh a thaobh mar a chaidh do Chalum aig Brentford? (Du. 36, earr. 5)

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh.

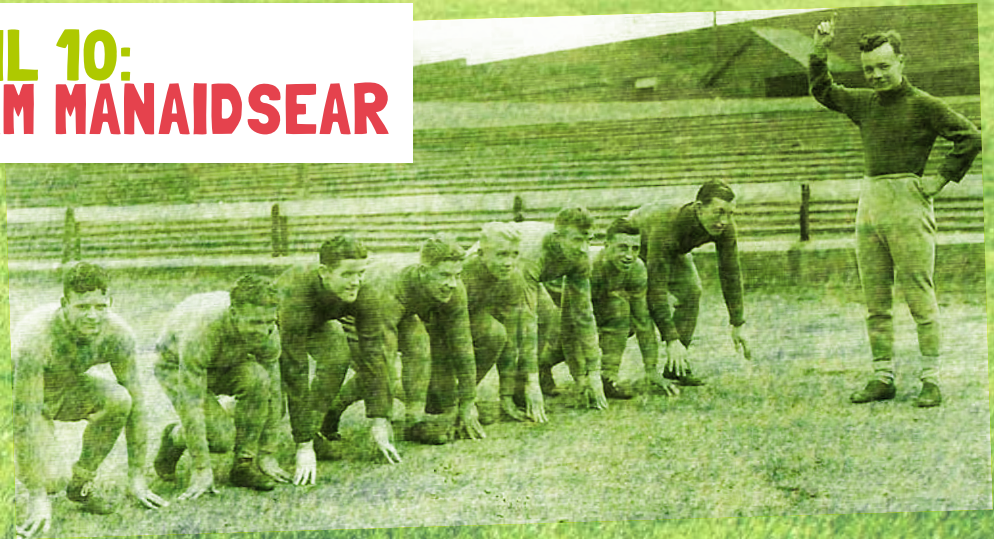
Duilleag 34:	Earrann 1	ùghdarrasan feachdan ionad-connaidh luchdachadh
	Earrann 2	air a dhol a dholaidh
	Earrann 3	sgrath rèiteachadh airgead-diolaidh
	Earrann 4	air a dhol ris a' bhruthach
Duilleag 35:	Earrann 3	air aoi gheachd
	Earrann 4	meata
	Earrann 5	dileab iomlaid
Duilleag 36:	Earrann 1	cruadal a' bhinn
	Earrann 4	mar chomharra peirceall
	Earrann 6	mura soirbhicheadh leis
Duilleag 37:	Earrann 1	suathadh

Àrd Ìre Adhartach

Èist ris a' chiad dà earrainn den chaibideil seo ('Goirid às dèidh ... leis na bh' oirre de dh'uisge' agus eadar theangaich iad dhan Bheurla.

CAIBIDEIL 10: CALUM AN MANAIDSEAR

Suidheachadh/Ball-coise

1. Thoir geàrr-chunntas air an t-suidheachadh anns an robh Cille Mheàrnaig aig deireadh seusan 1949/50. (Du. 38, earr. 1)

Beachdachadh/Caractar

2. ‘... nuair a thàinig e gu bhith a’ dèanamh suas inntinn tilleadh gu Pàirc Rugby’ (Du. 38, earr. 4)

Le bhith a’ togail air an earrainn seo, minich carson nad bheachd-sa a thill Calum a Chille Mheàrnaig.

Suidheachadh/Ball-coise

3. Seall, le eisimpleirean, mar a bha a’ chiad dhà no trì bhliadhnachan aig Cille Mheàrnaig doirbh do Chalum. (Du. 38, earr. 5 - Du. 39, earr. 2)

Caractar/Ball-coise

4. ‘Feallsanachd ... prionnsabalan’ (Du. 39, earr. 4 - 5)

Le bhith a’ togail air na h-earrannan seo, seall mar a chuir Calum an fheallsanachd agus na prionnsabalan aige an gnìomh.

5. Le bhith a’ togail air na h-earrannan a leanas, thoir geàrr-chunntas air caractar Chalum:
 - a. mar eòlaiche ball-coise adhartach (Du. 40, earr. 5 – Du. 41, earr. 3 / Du. 42, earr. 4)
 - b. mar mhanaidsear làidir a sheasadh còraichean a sgioba (Du. 41, earr. 4 – Du. 42, earr. 1)
 - c. mar fhear aig an robh ‘gibhtean labhairt’. (Du. 42, earr. 2 & 6)
 - d. mar dhuine onarach. (Du. 44, earr. 4)

CAIBIDEIL 10: CALUM AM MANAIDSEAR

Suidheachadh/Ball-coise

6. *'Bha e follaiseach gun robh Killie a-nis air an slighe suas fo stiùir Chalum.'*
Thoir geàrr-chunntas air mar a shoirbhich le Cille Mheàrnaig air an raon ball-coise eadar 1950 agus 1957.
(Du. 39, earr. 6 - Du. 40, earr. 1 / Du. 40, earr. 4 / Du. 42, earr. 2 / Du. 43, earr. 2 - Du. 44, earr. 1)

Cànan

7. *"S e buille uamhasach a bh' ann ... dhan mhanaidsear ... a bha air obrachadh cho cruaidh airson an club a thoirt gu iomall nan àirdean."*

Le bhith a' togail air na h-earrannan seo (Du. 44, earr. 1-2), mìnich brìgh an t-seantans seo.

Àrd Ìre Adhartach

Leugh an aithisg a leanas agus

eadar-theangaich pìos dhith dhan Ghàidhlig.

http://www.killiefc.com/en/malkymcdonald_49710/

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad. Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh. Feuch ri na faclan seo ionnsachadh mura robh thu eòlach orra roimhe seo.

Duilleag 38:	Earrann 1	a' siaranachadh
Duilleag 39:	Earrann 2	lionra air iasad
	Earrann 3	air aoi gheachd
	Earrann 4	na geamachan aona ghnothaich grinneas
	Earrann 5	càineadh
	Earrann 6	mean air mhean
Duilleag 40:	Earrann 2	mionnaichte
Duilleag 41:	Earrann 2	ollamh oilthighe
	Earrann 4	an t-alt cais ana-ceartas
	Earrann 5	èifeachdas
	Earrann 6	leth-bhreith
Duilleag 42:	Earrann 2	iobairt-loisgte air dheuchainn còraichean
Duilleag 43:	Earrann 2	cuidhteas
	Earrann 3	tost
	Earrann 5	sòlas diriseach moineiseachadh
	Earrann 6	gonadh air fàire
Duilleag 43:	Earrann 3	tomhas de dhioghaltas
	Earrann 4	bliadhna ionmhais teachd a-steach chaidh 'urram bhlàth' a bhuileachadh air ...

CAIBIDEIL 11: SÌOS IS SUAS AIG BRENTFORD

Suidheachadh/Ball-coise

1. 'Agus sa chiad sheusan sin bha adhbharan gu leòr aig an luchd-taic deoch-shlàinte Chaluim a ghabhail.' (Du. 45, earr. 2 - 4)

Thoir geàrr-chunntas air mar a chaidh do Brentford ann an seusan 1957/58.

Caractar/Beachdachadh

2. Nad bheachd-sa, dè na puingeann as cudromaiche, a thog George Sands mu caractar Chaluim? Cleachd fianais às na h-earrannan seo nad fhreagairt. (Du. 45, earr. 5 - Du. 46, earr. 2)

Suidheachadh/Ball-coise

3. 'Bha nas miosa ri thighinn ...?' (Du. 46, earr. 3 - 7)

Carson a chaidh Brentford air ais eadar eadar 1959 agus 1962 às dèidh dhaibh a bhith cho soirbheachail ann an 1958/59?

4. 'Dh'fhosgail iad an sporan ...'

Thoir geàrr-chunntas air an dà sheusan gu leth eile a bha Calum os cionn sgioba Brentford. (Du. 47, earr. 1 - Du. 48, earr. 1)

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh. Feuch ri na faclan seo ionnsachadh mura robh thu eòlach orra roimhe seo

Duilleag 45:	Earrann 3	àrach
	Earrann 4	air èiginn
		seanchas
Duilleag 46:	Earrann 2	feannadh
		miorailt
	Earrann 3	deagh rùn
		fo chuideam
		an aon duan
		crionadh
	Earrann 4	na annas
Duilleag 47:	Earrann 2	cruinn-leum
	Earrann 5	comharrachadh
		eadar-amail

Àrd Ìre Adhartach

Èist ris a' chiad dà earrainn den chaibideil seo ('Cha robh fada ... gu ... airson gèam cudromach a thilgeil') agus eadar theangaich iad dhan Bheurla.

CAIBIDEIL 12: AIR AIS GU CILLE MHEÀRNAIG, ALBA AGUS GLÒIR SAN ROINN EÒRPA

Suidheachadh/Ball-coise

1. Minich carson a bha fìor dhùbhlán ro Chalum nuair a thill e gu Cille Mheàrnaig. (Du. 49, earr. 1 - 3)
2. 'B' e turas eagalach gu àite fad às a bh' ann?.

Thoir geàrr-chunntas air na rudan a bu dorra agus a b' eagalaiche a dh'fhiosraich sgioba Chille Mheàrnaig ann an Albàinia. (Du. 49, earr. 4 - Du. 51, earr. 4)

Cànan/Beachdachadh

3. a. 'Tha e ag innse an t-uamhas dhuinn mu sheasamh ball-coise na h-Alba aig an àm gun robh cùisean caran dubhach an làrna-mhàireach sna pàipearan-naidheachd'.

Mìnich an seantans seo le bhith a' togail air na h-earrannan seo: (Du. 51, earr. 6 - Du. 52, earr. 4)

- b. Seall gun robh na pàipearan ceart a thaobh 'seasamh ball-coise na h-Alba aig an àm' le bhith a' togail air an earrainn a leanas: (Du. 52, earr. 6.)

Suidheachadh/Ball-coise

4. Thoir geàrr-chunntas air na prìomh rudan a dh'ionnsaich thu mun ùine a chuir Calum seachad mar mhanaidsear na h-Alba. (Du. 53, earr. 2 - Du. 54, earr. 6)
5. Le bhith a' togail air na h-earrannan a leanas, thoir do bheachd air soirbheachadh Chille Mheàrnaig ann an 1966/67. (Du. 54, earr. 7 - Du. 55, earr. 7)

Feuch ri na faclan/abairtean seo a mhìneachadh le bhith a' sgrùdadh a' cho-theacsa anns a bheil iad.

Mura h-urrainn dhut seo a dhèanamh, cleachd Faclair na Sgoile gus do chuideachadh. Feuch ri na faclan seo ionnsachadh mura robh thu eòlach orra roimhe seo

Duilleag 49:	Earrann 1	eagal am mionaich
	Earrann 2	bunait cliùteach gaisgeachd
Duilleag 50:	Earrann 2	arbhar is cruithneachd tosgair
	Earrann 4	cùilteireachd rianadairean
	Earrann 6	air an dòchann bruthainneach a' braonadh
	Earrann 8	tèarainteachd
Duilleag 51:	Earrann 2	tàladh
	Earrann 6	èifeachdas
Duilleag 52:	Earrann 1	connspaid
	Earrann 2	a' toirt fa-near uaibhreach
	Earrann 5	aig roid
Duilleag 53:	Earrann 2	chaidh urram eile a bhuileachadh air Calum
	Earrann 5	tiamhaidh ocrach stuagh
Duilleag 54:	Earrann 3	a' dubhadh a-mach
	Earrann 4	air a dhaingeachadh
	Earrann 6	culaidh-mhagaidh
Duilleag 55:	Earrann 2	an daor cheannach
	Earrann 7	linn
Duilleag 56:	Earrann 2	aithne
	Earrann 3	dileab

Àrd Ìre Adhartach

Leugh an aithisg a leanas agus eadar-theangaich pìos dhith dhan Ghàidhlig.

https://en.wikipedia.org/wiki/1966-67_in_Scottish_football

MEASADH ÈISTEACHD: CAIBIDEIL 13: TILLEADH DHACHAIGH

Fiosrachadh measaidh nan oileanach

Tha am measadh seo airson an Aonaid agus nam Builean a leanas:

Gàidhlig: Mion-sgrùdadh is luachadh (An Àrd Ìre Adhartach) — èisteachd

Buil 1

Bidh thusa:

A' tuigsinn, a' mion-sgrùdadh is a' luachadh tro labhairt mionaideach is toinnte Gàidhlig le bhith:

1. A' sònrachadh is a' mìneachadh an adhbhair is an luchd-èisteachd
2. A' sònrachadh is a' mìneachadh nam prìomh bheachdan is nam mion- phuingean taiceil
3. A' cleachdadh eòlas is tuigse cànan airson brìgh is buaidh a mhìneachadh ann an doimhneachd agus gu mionaideach.

Innsidh an neach-measaidh dhut dè tha agad ri dhèanamh agus ciamar a nì thu e.

Airson a bhith soirbheachail anns a' mheasadh seo, feumaidh tu:

- Tuigse, Mion-sgrùdadh agus Luachadh a shealltainn air teacsa air a labhairt, ann an co-theacsa litreachais.

MEASADH ÈISTEACHD: CAIBIDEIL 13: TILLEADH DHACHAIGH

Cluinnidh tu geàrr-chunntas de Chaibideil 13.

Èist ris agus, an uair sin, freagair na ceistean a leanas.

Faodaidh tu an earrann a stad uair sam bith gus notaichean a dhèanamh 's a thòiseachadh a-rithist. Faodaidh tu cuideachd an earrann a ghluasad air ais no air adhart.

Èist ri *'Às dèidh an t-seusain ... rinn e an aon obair airson Celtic cuideachd'*.

1. Le bhith a' cleachdadh fianais às a' phìos seo den earrainn, beachdaich air na tha sinn ag ionnsachadh mu nàdar Chalum.

Èist ri *'Bhiodh Calum 'a' tilleadh dhachaigh... is e ochdad bliadhna 's a còig'*.

2. Le bhith a' cleachdadh fianais às a' phìos seo den earrainn, beachdaich air na bha cudromach do Chalum na bheatha.

Èist ri *'S e beatha iongantach... mar Chalum Dòmhnallach aig Celtic.'*

3. Le bhith a' togail air a' phìos seo den earrainn, inns dè na prìomh phuingeann a th' aig an neach-labhairt.

Èist ri *'Bidh ainm gu bràth... cho faisg air a chridhe fhèin, Celtic.'*

4. Thoir geàrr-chunntas air na beachdan a bh' aig Jack McGinn air Calum.

Uile-gu-lèir:

5.
 - a. Tha iomadh neach-èisteachd dham biodh an earrann seo freagarrach. Minich co-dhiù aon seòrsa neach-èisteachd. Minich carson a bhiodh i freagarrach, a' cleachdadh fianais bhon earrainn.
 - b. Minich carson a chaidh an earrann seo a chlàradh agus inns dè cho èifeachdach 's a tha i ann a bhith a' dèanamh seo. Cleachd fianais às an earrainn airson taic a thoirt don fhreagairt agad.
 - c. Dè cho freagarrach 's a bha an stoidhle a chleachd an neach-labhairt ann a bhith a' toirt seachad an fhiosrachaidh? Inns mu co-dhiù a dhà de na stoidhlichean a chleachd an neach-labhairt tron earrainn. Faodaidh tu iomradh a thoirt air cuid de na stoidhlichean anns an liosta gu h-ìosal no stoidhlichean iomchaidh sam bith eile:

- iomhaigheachd
- tònna
- taghadh fhaclan
- structar seantans
- fiosrachadh sònraichte

CAIBIDEIL 13: EARRANN-ÈISTEACHD TILLEADH DHACHAIGH

Às dèidh an t-seusain a bu shoirbheachail a bh' aca riamh san Roinn Eòrpa, tha fios gun do ghoirtich e Calum gu mòr obair a chall aig Cille Mheàrnaig. Ach ma bha droch fhaireachdainn sam bith aige dha na stiùirichean a chuir às an obair e, cha do sheall e riamh e.

Cha robh Calum ag iarraidh obair mhanaidseir eile. Mar a thuirt e fhèin: *'Tha mi cinnteach nach e deagh rud a bhiodh ann an t-uallach sin a ghabhail orm fhèin a-rithist.'* An àite sin, roghnaich e dreuchd ùr a chruthachadh dha fhèin is e a' cleachdadh nan teisteanasan 'physiotherapy' agus 'chiroprody' a thog e an uair a bha e aig Brentford. Chùm e air ag obair gus an robh e suas anns na seachdadan. Aig an aon àm bha e ag obair airson Tottenham Hotspur mar 'scout' gu 1975 agus airson còig bliadhna às dèidh sin rinn e an aon obair airson Celtic cuideachd.

Bhiodh Calum 'a' tilleadh dhachaigh' a dh'Uibhist a Deas gu tric sna bliadhnaichean às dèidh dha a dhreuchd a leigeil dheth. An uair a bha e air ceann a' ghnòthaich mar chluicheadair is mar mhanaidsear cha robh seo cho furasta dha ach bha barrachd tìde aige a-nis is bhiodh Calum a' dol ann le chlann fhèin agus na h-oghaichean. Fhad 's a bhiodh an còrr air falbh a champachadh no ag iasgach, thadhaileadh Calum air na seann làraich – seann chroit teaghlach athar agus Loch Baghasdail far an do chuir a phàrantan seachad na bliadhnaichean mu dheireadh dhem beatha. Chuir Calum fhèin seachad na bliadhnaichean mu dheireadh dhe bheatha ann an Àird Rosain airson a bhith faisg air an nighinn aige Eilidh, a mhac-cèile Seumas is an teaghlach aca. Bha e a' fuireach sa bhaile sin gus an do chaochail e ann an 1999 is e ochdad bliadhna 's a còig.

'S e beatha iongantach a bh' aig Calum, fear a rugadh gu pàrantan bochda a b' fheadar Uibhist a Deas fhàgail gus obair agus dòigh-beatha na b' fheàrr fhaighinn ann an cùiltean Garngad. Gu h-annasach thairg Celtic, club a chaidh a stèidheachadh airson clann bhochda taobh sear Ghlaschu a bhiathadh, slighe a-mach à bochdainn dhan Ghàidheal òg agus bheireadh Celtic àrd-ùrlar dha a chuid sgilean a thaisbeanadh mar fhear de na cluicheadairean as fheàrr riamh a chuir air an lèine ainmeil uaine is geal.

Dhan fheadhainn a bha fortanach gu leòr Calum fhaicinn a' cluiche, bruidhnidh iad mun dòigh chiùin agus mun ghràs leis an do chluich e an gèam. Bha àite sònraichte aig Cille Mheàrnaig agus Brentford far an robh e na chluicheadair, na choidse agus na mhanaidsear na chridhe: gu sònraichte Cille Mheàrnaig às dèidh dha an toirt a-mach às an fhàsach agus na h-oidhcheannan Eòrpach a b' fheàrr a chunnaic iad riamh a thoirt dhaibh ann an dà ghreis mar mhanaidsear aig Pàirc Rugby. Ach mar a thuirt Calum fhèin: *'Tha mi ag iarraidh oirbh gun a bhith a' smaointinn orm mar Dhòmhnallach Chille Mheàrnaig no Dhòmhnallach Brentford ach mar Chalum Dhòmhnallach aig Celtic.'*

Bidh ainm gu bràth co-cheangailte ri Celtic agus an sàr sgioba a ghlèidh duais Taisbeanadh na h-Ìmpireachd ann an 1938. 'S mòr am beud gun do chaill e na bliadhnaichean a b' fheàrr mar chluicheadair tro bhliadhnachan an Dara Cogaidh. Ach airson ginealach Jack McGinn, seann chathraiche Celtic agus Ceann-suidhe Comann Ball-coise na h-Alba, bidh e gu sìorraidh taingeil gun do chuir Calum na bliadhnaichean a b' fheàrr seachad aig Celtic. Agus bu chòir am facal mu dheireadh fhàgail aig McGinn a tha a' toirt an urraim as motha do Chalum Dhòmhnallach. *'Chan eil teagamh sam bith nach e Calum an cluicheadair as fheàrr a chunnaic mise riamh nam bheatha. Tha fios agam gu bheil iomadach sàr chluicheadair eile air a bhith aig Celtic, daoine leithid Jimmy Johnstone agus Henrik Larsson. Ach cia mheud aca a chluich sa h-uile àite air feadh na pàirce agus a chluich cho math ri Calum? Cha do chluich gin. Dh'fhaodadh Calum a bhith air coiseachd a-staigh do sgioba sam bith aig Celtic, na Lisbon Lions nam measg. Mar sin, thèid mise dhan uaigh ag ràdh gur e Calum Dhòmhnallach an cluicheadair as fheàrr a chunnaic mi riamh.'*

Abair moladh dhan Deasach urramach, an rionnag chaillte a chuir a chomharra shònraichte fhèin air eachdraidh ball-coise na h-Alba agus Shasainn ach gu seachd àraid air a' chlub a bha cho faisg air a chridhe fhèin, Celtic.

CAIBIDEIL 13: EARRANN-EISTEACHD TILLEADH DHACHAIGH

Tha na diofar thiotalan h-ìosal uile co-cheangailte ri cultar na h-Alba:

'S e gnìomhachas seach spòrs a th' ann am ball-coise san latha an-diugh.

Chan eil na gaisgich a th' againn an-diugh cho faisg air na daoine cumanta 's a bha iad uaireigin.

Feumaidh ar cultar atharrachadh ma tha luchd-spòrs den ìre as àirde gu bhith againn a-rithist.

Tagh **aon** de na trì tiotalan gu h-àrd.

An uair sin, roghnaich dè an seòrsa labhairt a nì thu: òraid, deasbad no còmhradh-buidhne

A. Òraid

A bheil thu ag aontachadh ris an tiotal a thagh thu?

Carson a tha thu den bheachd sin?

Ullaich notaichean agus dèan òraid air beulaibh a' chlas.

Faodaidh tu *Powerpoint* a chleachdadh gus taic a thoirt don òraid. Cha bu chòir dhut barrachd air 40 facal de notaichean a chleachdadh.

B. Deasbad

Cùmaibh deasbad air a' mholadh a thagh thu:

Bidh aonan no dithis airson a' mholaidh seo. Bidh aonan no dithis na aghaidh.

C. Còmhradh ann am Buidheann

Beachdaich air a' chuspair a thagh thu ann an còmhradh buidhne:

Feuch gun dèan thu rannsachadh air a' chuspair an toiseach. Dèan cinnteach cuideachd gun cuir thu gu mòr ris a' chòmhradh.

Measadh Labhairt

Fiosrachadh measaidh nan oileanach

Tha am measadh seo airson an Aonaid agus nam Builean a leanas:

Gàidhlig: Dèanamh is Cruthachadh (An Àrd Ìre) — labhairt

Bidh thusa:

A' gabhail pàirt ann an conaltradh no òraid sa Ghàidhlig a tha mionaideach is toinnte le bhith:

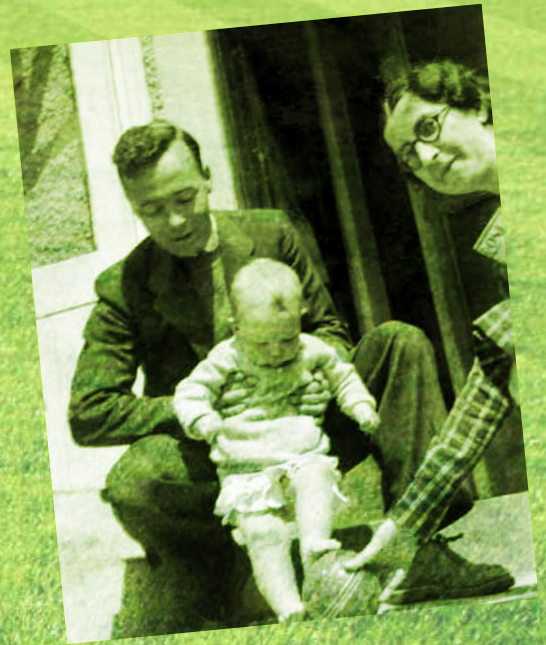
1. A' taghadh bheachdan is stuth mionaideach, le cruth is structar, freagarrach do adhbhar is luchd-èisteachd
2. A' cleachdadh eòlas mu chànan a thaobh rogha cànan
3. A' soilleireachadh brìgh air a' chiad èisteachd
4. A' cleachdadh dhòighean mionaideach conaltraidh gun fhaclan

Innsidh an neach-measaidh dhut dè th' agad ri dhèanamh agus mar a nì thu e.

Airson a bhith soirbheachail anns a' mheasadh seo, feumaidh tu:

- Còmhradh a chumail ann an co-theacsa cultair.

CAIBIDEIL 13: EARRANN-EISTEACHD TILLEADH DHACHAIGH

Measadh Sgrìobhaidh

Fiosrachadh measaidh nan oileanach

Tha am measadh seo airson an Aonaid agus nam Builean a leanas:

Gàidhlig: Dèanamh is Cruthachadh (An Àrd Ìre) — sgrìobhadh

Bidh thu:

2. A' dèanamh theacsaichean mionaideach is toinnte sgrìobhte ann an Gàidhlig le bhith:
 - 2.1 A' taghadh bheachdan is stuth mionaideach, le cruth is structar, freagarrach do adhbhar is luchd-leughaidh
 - 2.2 A' cleachdadh eòlas mu chànan a thaobh rogha cànan agus a tha coileanta gu teicnigeach
 - 2.3 A' soilleireachadh brìgh air a' chiad leughadh

Innsidh an neach-measaidh dhut dè th' agad ri dhèanamh agus mar a nì thu e.

Airson a bhith soirbheachail anns a' mheasadh seo, feumaidh tu:

- Aiste a sgrìobhadh ann an co-theacsa cultair.

Tha na diofar chuspairean gu h-ìosal uile co-cheangailte ri cultar na h-Alba:

- a. *An t-Albannach as motha às a bheil mi moiteil.*
- b. *Tha geamannan spòrs air a' choimpiutair nas tarraingiche na spòrs fhèin.*
- c. *Sgrìobh aithisg spòrs airson pàipear-naidheachd ionadail no nàiseanta.*
- d. *“A' chuairt dheireannach.” Inns mar a thachair.*
- e. *Sgrìobh lèirmheas air an leabhar ‘Rionnag Chailte’.*

Sgrìobh mu **aon** de na cuspairean gu h-àrd.